

მწყემსი

მე ვარ მწყემსი კეთილი: მწყემსმან კეთილმან სული თვისი დაჰსდვის ცხოვართათვის. იოან. 10—11.

ჰპოვე ცხოვარი ჩემი წაწყმედული. მსრეთ იყოს სიხარულ ცათა შინა, ერთისათვის ცოდვილისა. ლუკ. 15—4.

მოვედით ჩემდა ყოველნი მაშურალნი და ტვირთ-მძიმენი და მე განგისვენოთ თქვენ. მათ. 11—28.

№ 5

1883—1903

15 მარტი

შ ი ნ ა ა რ ს ი:

სალიტაკატურო განყოფილება: შორაპნის მაზრის სამღვდლოების წარმომადგენელთა კრების გამო დ. ყვირილაში 6 მარტს.—გავლენა სასოჯადოებისა ხასიათის შემუშავებაზე. მღ. ს. ჭუმბურჩიყ.—ღია წერილი რაჭის მაზრის სამღვდლოების მიმართ. მღ. მიხეილ გავაშელიშვილი.—წერილი რედაქციისადმი. მღ. არტემ ბოჭორიშვილი.—ქურნალ-გაზეთებიდან.—ახალი ამბები და შენიშვნები.

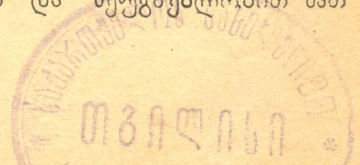
სწავლა და მცენიება შკისტიანოვსკის სარწმუნოებასა და კითხვ-ჯანსაღად: მოძღვრება, თქმული სასულიერო სასწავლებლის მოწაფეთა წინ ღირსის დავით აღმაშენებელის დღეს. ყ-დ სამღვდლო იმერეთის ეპისკოპოსის ლეონიდის მიერ.—მოკლე მოძღვრება მრევლის მღვდლისა ეკლესიის წმ. სანთლის ხმარების შესახებ. მღ. მიხეილ გავაშელიშვილი.

საზიკო და სასარგებლო ცნობათა განყოფილება: საეკლე კითხვების განმარტება.—რედაქციის პასუხი.

შორაპნის მაზრის სამღვდლოების წარმომადგენელთა კრების გამო დ. ყვირილაში 6 მარტს.

დღიდგან ეპარქიაში შემობრძანებისა მათი მეუფება, იმერეთის ეპისკოპოსი ლეონიდი მეცადინეობს, რომ აასრულოს ის დიდი მოვალეობა, რაც განგებით მას ერგო ღვთისაგან; სულით და გულით ცდილობს გაიცნოს მწყემსნი და სამწყსონი, რომ უფრო აღვილაღ და მწყსოს რწმუნებული სამწყსო თვისი.

ამისათვის პირველად დაათვალიერა მთლად თვისი სამწყსო, გაიცნო და შეიტყო მწყემსნი და სამწყსონი. მართალია მან შეიტყო ბევრი მისი ნაკლი, მაგრამ, სამაგიეროდ, იმერეთის ეპარქიაში მან ნახა ბევრი სანუგეშო და სასიამოვნოც, რომელსაც სხვა ეპარქიებში იშვიათად ნახავთ. იმერეთის ეპარქიაშია, რასაკვირველია, შენიშნავთ სარწმუნოებრივ და ზნეობრივ სწავლა-მეცნიერების დასუსტებას, შეიძლება დაუდევნელობით და შეუგნებლობით მათ

არა ჰქონდეთ რიგიანი ტაძრები, მაგრამ იმ სიყვარულით, იმ კრძალებით და პატივისცემით მიგებება და მიღება თავის მწყემსთ-მთავრისა, რომელსაც თქვენ ნახავთ იმერეთის ეპარქიაში, სხვა ეპარქიებში სწორედ იშვიათად შეხვდებით. ეს სასიამოვნო კავშირი მღვდელმთავარსა და სამწყსოთა შორის, შემოდებულია იმერეთის ეპარქიაში ნეტარ ხსენებული გაბრიელის დროიდან და იმის შემდეგ განახლდა ისევ ეხლა.

მათმა მეუფებამ ეპარქიის დათვალეირების დროს ბევრი რამ სამწყსო მოვლენა შენიშნა: სამწყსოთა დაქვეითება ქრისტიანობრივ რელიგიურ და ზნეობრივ სწავლა-მეცნიერებაში, სხვა-და-სხვა მავნებელი და ხალხის დამღუბველი ჩვეულებანი, რომელსაც იგინი ასე ერთგულად ასრულებდენ განსაკუთრებით გარდაცვალებულთა დამარხვის დროს, მწყემსთაგან მარტო მღვდელ-მოქმედების აღსრულება. ყველა ამეგებმა მათი მეუფება ძლიერ დააღონა და ენერგიულად შეუდგა მანვე ჩვეულებათა მოსპობას და მწყემსთა დახმარებას მათი მოვალეობის აღსრულების საქმეში. მთელი ეპარქიის დათვალეირებამდისინ მათმა მეუფებამ მოახდინა განკარგულება მოსპობისათვის სოფლებში ფარისევლური, ხალხის გამაღარიბებელი და მართლ-მადიდებელი ეკკლესიის ტიპიკონის წინააღმდეგი გარდაცვალებულთა დამარხვის აღსრულება. მართალია ამით მათ მეუფებას ბევრი უსიამოვნებაც მიადგა, ნივთიერადაც ბევრი მოაკლდა, მაგრამ არც ერთს ამას არ მოერიდა. ზოგიერთები, წარმოიდგინეთ, კიდევ გამოექომაგენ გაუნათლებელ ხალხს, რომ ეს მანვე ჩვეულება სავსებით დარჩენილიყო, მაგრამ ამაოდ! ეს მექომაგენი სწორედ იმ ხალხს დაემსგავსენ, რომელთაც თავი გამოიდევს ქრისტიანობის მიღების შემდეგ კერპებისთვის ხელი არ ეხოთ და მცხეთის გორაკებიდან არმაზის კერპები არ გადმოეგდოთ და არ დაემტვრიათ!.. დიად, ამ ცუდ და მანვე ჩვეულებას დამცველნი აღმოუჩნდნენ!.. ასე ძნელია დიდი ხნის ჩვეულების მოშლა, რაც უნდა ცუდი იყოს იგი. იმედია, რომ ათი თხუთმეტი წლის შემდეგ, ისე სასაცილო მოსაგონებელი შეიქნება ეს იმერული თვალთ-მაქცური გამოტირილი, როგორც ეხლა სასაცილო მოსაგონლად მიაჩნიათ ყველას ძველებური დროის ქალების ორ-გუნდათ „ქვითინი“ გარდაცვალებულთა დამარხვის დროს...

ნაცვლად შეუფერებელი ღ ქოხების მსგავსი ტაძრებისა, მრევლთაგან შენდებიან და იმკობიან რიგინი ახალი ტაძრები. ეხლა მათმა მეუფებამ მიჰყოხელი ხალხში ქრისტიანობრივი სწავლა-მეცნიერების გავრცელებას. რა გზით მოახერხოს ეს და რა ზომა იხმაროს ამ მიზნის მისაღწევად, ბევრს ჰფიქრობს ამჟამად მათი მეუფება. ქალაქქუთაისში უკვე დაარსდა საუბრები და საკითხავები ყველა ეკკლესიაში. ეხლა მათ მეუფებას სურს, რომ სოფლებშიაც შემოიღონ მღვდლებმა გარეშე ღვთის-მსახურებისა საუბრები და საკითხავები. ვინაიდან სამღვდლოების დაბარება ქუთაისში გამოიწვევდა მღვდლებისთვის ხარჯსა და დროს დაკარგვას, ამიტომ მათმა მეუფებამ კეთილ ინება და ბლალოჩინები—საძ-სამი მღვდელითურთ თითო საბლალოჩინოდან შეკრიბა დ. ყვირილაში 6 მარტისათვის. დ. ყვირილა ისეთ საშუალო ადგილზე არის ამ მაზრაში, რომ დილით ყველას შეეძლო მოსვლა ამ დაბაში და საღამოთი შინვე დაბრუნება. აქედან რკინის გზის მატარებლებით შეიძლება დილითაც და საღამოთაც წასვლა-მოსვლა. მათ მეუფებას ეს ჰქონდა სახეში და ამისათვის დანიშნა დაბა ყვირილაში სამღვდლოების კრება და პირისპირ სურდა მოლაპარაკებოდა სამღვდლოებას ამ საუბრების გამართვის შესახებ. 6 მარტს, დილის 6 სათ. სააგ. მატ. მოზრძანდა ყვირილაში მათი მეუფება. მათ მეუფებას სადგურზედ მიეგება დეკ. დ. ლამაშიძე, სამღვდლოება და ადგილობრითი პოლიციის ბოქაული. მათი მეუფება სადგურიდან წაბრძანდა ყვირილის ეკკლესიის აღმაშენებელ—გედევან ჩუბინიძის სახლში, რომელიც ყვირილის ეკკლესიის ეზოს გვერდზეა. აქ რადგან ღამენათევი ბრძანდებოდა მათი მეუფება. ცოტა ხანი შეისვენა. მეცხრე საათზე ყველა ბლალოჩინები და სამღვდლოება შეიკრიბნენ. ბევრიც თავისით მოვიდა კრებაში მონაწილეობის მისაღებად. კრება იყო ჩუბინიძის სახლის ერთ დიდ ზალაში, რომელშიაც ორას კაცამდე დაეტეოდა. მეცხრე საათზე გამოზრძანდა მათი მეუფება თავის ბინიდან. სამღვდლოება იგალობა სული წმიდის ლოცვა და შემდეგ თითოეულმა კრების წევრმა მიიღო კურთხევა მათი მეუფებისაგან. ლოცვა-კურთხევის მიღების შემდეგ, დასხდნენ თავთავიანთ ადგილზე. მათმა მეუფებამ განხნა კრება და მიმართა შემდეგი მგრძნობიარე სიტყვით:

მე გთხოვთ და შეგკრიბთ ღღეს, პატოხან-
ნო მამანო, იმ აზრით და სურვილით, რომ თქვენ-
თან ერთად, თქვენი ძმური დახმარებით და ცოდნა-
გამოცდილებით შემწეობით გამოვძებნო მოძღვართა
მოქმედების ერთი მეტად თვალსაჩინო და ფრიად
მნიშვნელოვანი მხარის აღდგენისა, განცხოველებისა,
წინსვლისა და შესაძლო წარმატებისათვის საღსარნი
და საშუალებანი. მე ვგულისხმობ მქადაგებლობას,
მოძღვართა მოქმედების იმ მხარეს, რომლითაც ივინი
მწყსიან მრევლს, ე. ი. ძნელსა და მაღალს ღვთის
მოძღვრებას ჰყოფენ კაცის გონების მისაწღმამად,
აღძრავენ ადამიანთა გულში ღვთის მცნებათა აღ-
სრულება—განხორციელების მხურვალე სურვილს,
უზენებენ, უხსნიან კაცს აქაური ცხოვრებისა და
მოქმედების ნამდვილსა და შეუცდომელ აზრს, მოკ-
ლედ რომ ვსთქვათ—შესძენენ თავიანთ სამწყსოს იმ
სათნობას, რომელსაცა „აღთქმა აქვს ცხოვრებისა
აწინდელსა და მერმისა“ (ა ტიმ. 4, 8) ქადაგება,
დამწყსა, ღვთის სიტყვით დამოძღვრა ერისა იმდენად
ძველი და ხნაერია, რამდენად ძველი და ხნაერია
თვით მღვდელობა, მოძღვრობა და სულიერი მწყემ-
სობა. ქადაგება, დამწყსა, ღვთის სიტყვის გატარება
ადამიანთა გონებასა და გულში, უხვად და განუწყ-
ვეტელად თესვა ღვთაებრივი მოძღვრებისა კაცთა
შორის, მოგეხსენებათ, შეადგენდა მღვდელთა უმაღ-
ლეს და საღმრთო მოვალეობას როგორც ძველს,
ისე ახალ აღთქმაში.

მოძღვართა აღნიშნული მოვალეობა ფსიხო-
ლოგიურია, იგი კაცის სულთან არის დაკავშირე-
ბული და, თუ შეიძლება ასე ვსთქვათ, ღვიძლი
შვილია სულისა. ყველაზე ვიცით რა დიდი და განუ-
საზღვრელი გავლენა აქვს მორწმუნე ქრისტიანის
გონებასა და გულზედ საღმრთო სიტყვის კითხვა-
მოსმენას, კარგად გვესმის რამდენად ნუგეშობს და
სტკბება სულიერად ღვთის მმოსავი მორწმუნე წირ-
ვა-ლოცვისა, საიდუმლოთა და საღმრთო მოქმედე-
ბათა შესრულება-მოსმენით, გარნა ისიც ცხადზედ
უცხადესი და ნამდვილია, რომ მორწმუნეს სული
მაინც კიდევ დიდ მოთხოვნილებასა გრძნობს, ყვე-
ლა ამასთან ერთად მას კიდევ სწყურია თავისავე
მსგავსი ხორცსა და სისხლში მყოფი კაცის პირიდან
გაიგონოს და შეიგნოს ღვთის სიტყვის განმარტება,
საღმრთო მცნებათა აზრი, კეთილი და სათნო მო-
ქალაქობის უტყუარი გზა. აი რითი აიხსნება, რომ

მსგავსად მშვიერი ბავშვისა, რომელიც მთელი თავისი
ღონით მიიწევს დედის მკერდისკენ და სასოებით
შეჰყურებს დედის საყვარელ სახეს, ყოველი მღვდელ-
მოქმედებისა და შესაფერი შემთხვევების დროს
მრევლი სულით და გონებით მიზიდულია მოძღვრის-
კენ და სასოებს მისგან სულიერი საზრდოს მიღებას,
სწავლა-მოძღვრების გაგონებას! აი რითი აიხსნება,
რომ მქადაგებელი სულიერი მამა ყოფილა, არის და
მუდამაც იქნება ერისათვის მეტად საყვარელი, ფას-
დაუდებელი და სათაყვანო პირი! სწორედ შეუდა-
რებელია ის დიდებული სურათი, რომელსაც წარ-
მოადგენს ამბიონზედ მდგომარე, სულიერი მშვიდო-
ბით გაცისკროვნებული, ოღრით და ფილონით შე-
მოსილი მოძღვარი, მამა შეილურად, წოფელის სიყ-
ვარულით და ნამდვილი ერთგულებით მოსაუბრე
თავის სამწყსოსთან, როდესაც მოძღვარი მოციქუ-
ლის სიტყვისამებრ „ამხილებს, შერისხავს და ნუგე-
შინის სცემს (თავის სამწყსოს) ყოველითა სულ-გრძე-
ლებითა და მოძღვრებითა (ბ. ტიმ. 4, 2). დიდი და
პატარა სმენადაა ამ დროს გადაქცეული, ყველა წინ
მიიწევს, ცრებზე დგება დავინახო მქადაგებელიო;
მსმენელთა აზრი, სურვილი და გულისცემა შეპყრო-
ბილი, დაჭერილი და მოცულია მთლად მქადაგებე-
ლით. ყოველი სიტყვა და მოქმედება მქადაგებლისა
იწვევს მსმენელთა გულის სიმების შესაფერ მოძრა-
ობას, ამის გამო აღფრთოვანება მეტყველისა, ელვის
სისწრაფით გადადის მსმენელთა ზედ, ტირილი მქა-
დაგებლისა, ცრემლთა ფრქვევად ჩდება ერში, დამ-
შვიდება პირველისა, ამშვიდებს სამწყსოს, შეწუხება
და აღელვება მისი, მგრავინვარე და აღშფოთებულ
ზღვდაა ჰქმნის იმას. მაღლიანი მსჯელობით მკვიდრ
შენობას აგებს მქადაგებელი მსმენელთა გონებაში,
ცხებული სიტყვა მოძღვრისა ფიცარში ჩასობილი
ლურსმანივით რჩება სამწყსოს გულში, გრძნობიერი
რჩევა და დარიგება მისი, მძიმე და მაგარი გრძემ-
ლივით ჰმუსრავს მსმენელთა დაუდევრობას, უდებე-
ბას და ბიწიერ მემართულებას. გაიხსენეთ იოანე
ოქროპირი, ბასილი დიდი, გრიგორი ღვთის მეტ-
ყველი, ათანასი დიდი, ამბროსი მედიოლანელი,
ნეტარი ავგუსტინე და ზემორე ნათქვამი ცხადი გახ-
დება თქვენთვის. წარმოიდგინეთ რა გვარი თავდა-
დებით, მხნეობით, ბეჯითობით, უხვებით და სიმარ-
ჯვით მეტყველებდნენ მიტროპოლიტი ფილარეტი,
მთავარ ეპისკოპოსნი: ინოკენტი, ნიკანორი, ამბ-

როსი, ჩვენი ქვეყნის დიდებული მწყემსთ-მთავარი გაბრიელი, და ყველანი დამეთანხმებით, რომ მეტად დიდი მნიშვნელობა აქვს სამწყსოსთვის მოძღვრის ცოცხალ სიტყვას, ქადაგებას.

ვილასთვისაა დღეს გაუგებელი და შეუტყობელი ის ვარემოება, რომ როგორც სხვაგან, ისე ჩვენშია თვალსაჩინოდ გულ ცივი და სარწმუნოების ურჩი, გარეწარი შეიქნა ერი. ერთი ნაწილი ჩვენი სამწყსოსი—განათლებულად წოდებული რომ მოძველებულად, ხანგადასულად სთვლის ქრისტიანობას, ზედმეტად მიაჩნია ეკლესიის დადგენილებათა აღსრულება და აღარ ახსოვს მარხვა, დავიწყებული აქვს კერძო და საერთო ლოცვა, თუ ისრულებს რომელიმე ქრისტიანულ საიდუმლოს, ასრულებს მხოლოდ იმის გამო, რომ ამას თხოულობს მისი სახორციელო მთავრობა, მეორე ნაწილი—დაბალი ხალხი მეტად ნაკლებად იცნობს თავისი სარწმუნოების მაღალ აზრს, ერთობ შემცდარი და მახინჯი შეხედულობისაა თავის ზნეობრივ მოვალეობაზედ და ძალიან ხშირად ვხედავთ მას მუხლის თავებზე მდგომარედ წინაშე მარჩიელ-მკითხავებისა.

რას ვაკეთებთ და რა ზომებს ვღებულობთ, როდესაც ვხედავთ ჩვენ სულიერ ცხოვართა ამგვარ მდგომარეობას?

ნუ შეგვეშინდება სიწრფელისა და გულ-ახდილობისა, თუმცა სასირცხო და გასაწითლებელია, მაგრამ ვაღვიაროთ სინამდვილე: არც არაფერს ვაკეთებთ და არც არაფრის ვაკეთების მზადებაში ვართ. ყველანი გავჩუმებულვართ, გულ-დამშვიდებით და მამა-პაპური შექცევით ვალაქებთ დღეებს, თითქოს ჩვენი სამწყსოს სულიერი ცხოვრება მართლა ისე სწორე, სასურველ და საიმედო კალაპოტში მოქმედებდეს, რომ მის მწყემსებს აღარა მოგვეთხოვებოდეს რა გარდა წირვა-ლოცვისა, მონათვლა-დამარხვისა, ჯვარისწერა-ტაბლების (საკურთხების) კურთხევისა. არსად მოძღვრება-ქადაგება, არსად სახალხო კითხვები, არსად გაწყობილი გალობა! რა ჰქვიან ამას თუ არა „მწყემსთა მირულება“? ნუ თუ დღევანდელი ჩვენი საქციელით არ ვემსგავსებით ისრაილების სამღვდლოებას, რომელსაც ასე მწარედ და შეუბრალებლად აყვედრის უფალი წინასწარმეტყველის პირით: „ჰოი მწყემსნო ისრაილისანო, ნუ აძობენა მწყემსნი თავთა თვისთა, არა ცხოვართა აძობენა მწყემსნი? აჰა, სძესა შესჯამთ, და მატყლთა

შეიმოსთ, და პოხილთა დაჰკლავთ, ცხოვართა ჩემთა არა აძობთ, მოუძღურებულნი არ განაძლიერეთ, სნეული არ განამართლეთ, შემუსვრილი არ შეპკართ; ცთომილი არ მოაქციეთ და წარწყმედილი არ მოიძიეთ?“ (ეზეკ. 34, 3). ნუ თუ ჩვენზედ არ არის ნათქვამი—„მღვდელთა არა სთქვეს სადა არს უფალი?“ (იერემ. 2, 8). გვედრებით ნათქვამი არ მიიღოთ შეურაცხებად, ვინაიდგან „არა საკდემელად თქვენდა ვიტყვი ამას, არამედ ვითარცა შვილთა ჩემთა საყვარელთა გასწავებ“ (ა კორინ. 4, 14). გთხოვთ და გვედრებით ყველას—ვიკმაროთ ამოდენ ხანს ძილი, გამოვფიზოდეთ ყველანი გონებით და ზნეობით, შევიგნოთ ჩვენი საღმრთო მოვალეობა და ამიერიდან ნულარ ვიკადრებთ ქვის მიწოდებას, როდესაც სამწყსო გვთხოვს პურს. თუ აქამომდე ნაკლებად გვყავდა შესაფერი სწავლა-განათლებით აღჭურვილნი მოძღვრები, დღეს, ღვთის მადლით, ამისთანები სანთლით საძიებელნი აღარ არიან. ვახსენოთ უფალი, მოვალეობად დავიდგინოთ ერში ღვთის სიტყვის შეგნებულად თესვა და გთხოვთ გულსმოდგინეთ მაკოდინოთ თქვენი აზრი და შეხედულობა, თუ რა გზით და რა საშუალებით უფრო შესაძლო და საადვილო იქნება ამ კეთილი სურვილის განხორციელება.

(გაკრძელება იქნება).

გავლენა საზოგადოებისა სასიათის შექმნავეთაზე.

(ბეკონი, სმაილსი, გერბერტი).

ამბობენ და ამას ბეკონიც ამტკიცებს, რომ კაცი იცნობება იმ საზოგადოების მიხედვით, რომელშიაც ის იმყოფება. ცხადზე უცხადესია, რომ ფხიზელი კაცი არ დაუმეგობრდება ლოთს, ზრდილობიანი—უზრდელს, პატიოსანი—უპატიოსნოს. ზნეობით დაცემულ პირებთან მეგობრობა ნიშნია დაბალი გემოვნებისა და ბიწიერებისადმი მიდრეკილებისა; დაახლოება ასეთი პირებისაგან შემდგარ საზოგადოებასთან გამოიწვევს ხასიათის დამდაბლებას; ლაპარაკი ასეთ კაცებთან ძლიერ მანებელია, რადგან ის, თუმცა თვალსაჩინო ვნებას არ იძლევა,

მინც ტოვებს აზრსა და გრძნობაში მავნებელ თესლს, რომელიც, როგორც გადამდები სენი, შემდეგში მიუცილებლად იჩენს თავს.

თუმცა ოჯახური აღზრდის გავლენა შემდეგ ცხოვრებაშიაც არ კარგავს თავის მნიშვნელობას, მაგრამ რაც იზრდება ადამიანი, ისე დგება ისეთი დროც, როდესაც გავლენა ოჯახისა ხასიათის შემუშავებაზე კარგავს თავის განსაკუთრებულ მნიშვნელობას და მის ადგილს იკვრის უფრო ხელოვნური აღზრდა სკოლისა და საზოგადოებისა. რომლებიც განაგრძობენ ხასიათის შემუშავებას მაგალითის ძლიერი გავლენით. როგორც ახალგაზრდებს, ისე მოხუცებსაც, უფრო კი პირველებს—არ შეუძლიათ არ მიბაძონ იმათ, ვისთანაც მათ ნაცნობობა და მეგობრობა აქვსთ. მართლაც ექვს ვარეშეა, რომ იმ საზოგადოებას, რომელშიაც ჩვენ ვცხოვრობთ, დიდი გავლენა აქვს ჩვენ ხასიათზე. კაცი, როგორც სმაილსი ამტკიცებს, გრძნობს მიდრეკილებას წაბაძვისადმი და ბევრად თუ ცოტად ყველა ემორჩილება იმ შთაბეჭდილებას, რომელსაც მათზე ახდენს საქციელი, თავის დაქვერ და საგანზე შეხედულება მათი ამხანაგებისა. ამნაირად, მაგალითის დიდი მნიშვნელობა აქვს, ის ნამდვილი სკოლაა ადამიანისათვის. მიმბაძობა იმდენად გაუგებლად, ინსტიქტიურად ხდება, რომ ხშირად კაცი ვერც კი გრძნობს მის გავლენას, მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ეს გავლენა სუსტი იყოს. ძლიერი და თვალსაჩინო ცვლილება კაცის ხასიათში იმ შემთხვევაში ხდება, თუ მგრძნობიარე ბუნების პატრონი დაუახლოვდა ისეთი მაგარი ბუნების პატრონს, რომელსაც შეუძლია პირველზე მოახდინოს ძლიერი შთაბეჭდილება, თუმცა სუსტი ბუნების პატრონებსაც კი შეუძლიათ რაოდენიმე გავლენა იქონიონ იმათზე, ვინც მათ გარს ახვევიან. შეტაკება აზრებისა, გრძნობათა და ჩვეულებათა ყოველ წამში ხდება და ამიტომ მაგალითის მოქმედებაც არასოდეს არ ისპობა. შენიშნულია, რომ მოხუცი ცოლ-ქმარი, ან ისეთი პირები, რომლებსაც დიდხანს ერთად უცხოვრობათ, ისე დამგვანებულან ხასიათით ერთი მეორეს, რომ, თუ მათ ჩვეულებრივ ადამიანზედ მეტ ხანს ეცოცხლათ და ერთად ყოფილიყვნენ, ძნელი გასარჩევი შეიქმნებოდნენ ერთი მეორისაგან. თუ ეს მართალია ხანში შესულთა შესახებაც, რამდენად მართალი იქნება შესახებ ახალგაზრდებისა, რომლებს ბუნება უფრო

რბილი, მგრძნობიერი და ყველაფრის ადვილად შემთვისებელია. მიმბაძობა და მაგალითი რაც დრო გადის ხდება ჩვეულებრივ მოვლენათ და გადაიქცევა ხასიათათ, რომელსაც იმოდენი ძალა აქვს, რომ სანამ ჩვენ მას ვიგრძნობდეთ, უკვე დამორჩილებული აქვს ჩვენი პიროვნული თავისუფლება. ცუდი ჩვეულებანი, ამბობს სმაილსი, ისე იმოხანებენ კაცს, რომ ის ხშირად კიდევ აჯოჯოხეთებს თავის ბიწიერებას, მაგრამ მინც ვეღარ ახერხებს მოიშალოს ერთხელვე შეთვისებული ცუდი მიდრეკილება. რადგან კაცს ხშირად არ შეუძლია წინააღმდეგს ცუდ ჩვეულებას, ამიტომ ის ხდება მის ყურ-მოჭრილ ყმათ. შეთვისება და განმტკიცება ჭკუის ისეთი ძალისა, რომელსაც შეეძლოს მედგრად შებრძოლება ერთხელვე შეთვისებულ ცუდ ჩვეულებასთან, შეიძლება ჩაითვალოს უდიდეს ნაყოფად ზნეობრივი სიმტკიცისა.

თუმცა მაგალითების საშუალებით ხასიათის შემუშავების დროს ბევრი რამ სრულდება ჩვენდა გაუგებლად, მაგრამ ახალგაზრდები არასოდეს არ უნდა იყონ ბრმად მიმბაძენი იმ პირებისა, რომლებიც მათ გარს არტყიან, რადგან საკუთარი მოქმედება და საგანზე შეხედულება ბევრად უკეთ გამოარკვევს მათ მიზანს ცხოვრებაში, ვინც წაბაძვა მათი ამხანაგების აზრისა და მოქმედებისა. თითოეული მათგანი თავის თავში იპოვის სულიერ ძალას თავისუფალი მოქმედებისათვის და ეს ძალავე მისცემს მათ შეძლების შემდეგში თითონვე ამოირჩიონ მეგობრები. მხოლოდ ხასიათის სისუსტისა გამო, ზოგიერთები სდებიან მონად თვის გულის თქმათა და სხვების მონურ მიმბაძველად. თუ ახალგაზრდები კარგ გავლენის ქვეშ იმყოფებიან და თავისუფლებით სინდისიერად სარგებლობენ, მათ შეუძლიათ მონახონ საზოგადოება ისეთ პირთა, რომლებიც ზნეობით მალლა დგანან, და კიდევ წაბაძონ მათ მაგალითს. კარგ კაცთა საზოგადოებაში ახალგაზრდები ყოველთვის მონახვენ სასარგებლო სულიერ საზრდოს და ცუდ საზოგადოებაში კი მარტო ბიწიერებას შეიძენენ. როდესაც ზნეობით მალალსა და კეთილ-შობილ ხალხთან ცხოვრობთ, თქვენ თითონ ამაღლებულად და რაღაც მათი სინათლით განათლებულად გრძნობთ თავს. მეორე მხრით ყველაზე უფრო ჭკვიანი და გამოცდილი კაცებისაგან შემდგარ საზოგადოებას აქვს ძალა რაღაც საუკეთესო აზრების გა-

ჩენისა ჩვენში. როდესაც ვისმენტ მათ მსჯელობას, ჩვენ თითონ ვეჩვევით კანონიერ მსჯელობას და თითქოს მონაწილე ვხდებით მათი სიბრძნისა. მათი შეხედულებით ჩვენ ვაფართოვებთ საკუთარ შეხედულებას, ვსარგებლობთ მათი გამოცდილებით და ვიძენთ ცოდნას არა თუ მარტო მისი გაგებით, რა შეადგენდა ცხოვრებაში მათთვის სიხარულსა და ბედნიერებას, უფრო კიდევ მით, თუ რა აწუხებდა და აწუხებს მათ. თუ ისინი სულით ძლიერი არიან, ჩვენც ცოტა მაინც ასეთი ძალა შეგვემატება. აი ამიტომ ჭკვიანსა და ხასიათით მაგარ ადამიანებთან მეგობრობას დიდი და საკეთილო გავლენა აქვს კერძო ადამიანების ხასიათის შემუშავებაზე. ასეთი მეგობრობა გაამაგრებს ჩვენ განზრახვებს, აღამაღლებს და გააკეთილოშობილებს ჩვენს მიზნებს და მოგვცემს შეძლებას მეტის ნიჭითა და ცოდნით გავაკეთოთ როგორც ჩვენი საკუთარი, ისე საზოგადო საქმეები.

კაცისათვის ისეთი ცუდი მეგობარი არავინ არის, როგორც მისი საკუთარი „მე“. განმარტოებით მცხოვრები კაცი არა თუ მარტო იმის უმეცარი ხდება, თუ რანაირად დაეხმაროს თავის მოყვასს, პირიქით იმისაც კი ვეღარ ხედავს, რა საქმეში უფრო საჭიროა დახმარება. ახალგაზდა კაცის ცხოვრებას შეუძლია მიიღოს სრულებით სხვა მიმართულება მისი პატიოსანი მეგობრის აზრის, ანუ ღრმად მისწრებული რჩევა-დარიგებისა გამო. ახალგაზდაში, სანამ კაცს ჯერ ხასიათი არ გამაგრებია, ასეთი თუ ისეთი მიმართულების მიღება ადვილია; მაგრამ რაც ბლომათ გავივლით ცხოვრების გზაზე, მით უფრო ჩვენი თვისებები მაგრდებიან ჩვენში და ჩვენ აღარაფერი არ გვაკვირვებს. სმაილისის აზრით, სანამ ბუნება კაცისა რბილი და მოძრავია, ძლიერ სასარგებლოა წაქეზება მისი დიდ-ბუნებოვანი, მაღალი ზნეობის კაცთა პატივისცემისადმი, რადგან თუ ახალგაზდები პატივს არ სცემენ და სამაგალითოდ არ მიიჩნევენ სათნოებიან კაცებს, მაშინ ისინი ძალაუვნებურად პატივისცემას იგრძნობენ ბოროტი პირებისადმი და მათ მიიჩნევენ თავისთვის სამაგალითოდ. პატარა და არა დიდ-სულოვან კაცებს არაფერი არ აკვირვებს და მათი უბედურებაც იმაში მდგომარეობს, რომ არ შეუძლიათ შეგნება და უფრო კი დაფასება დიდთა საქმეთა და დიდ-ბუნებოვან კაცთა მათი მოხიბლვა არაფერ კარგს არ

შეუძლია და ასეთი კაცუნებისაგან ეს არც გასაკვირია, რადგან გომბეშოსათვისაც უმაღლესი იდეალი სილამაზისა მისი გომბეშოსებური სილამაზე არის; მონებით მოვაჭრე კაცს აფასებს იმის მიხედვით, თუ რამდენად მსხვილ-ძარღვიანია იგი.

ყველაზე საძაგელნი კი ის პირები არიან, რომელნიც ყველას და ყოველი საქმის დროს შესცქერიან ზიზღითა და დაცინვით. ასეთი კაცები სხვის გამარჯვებაში კეთილ საქმეში, ხშირად ხედვენ რალაც თავის დამცირებას, მათი პიროვნებისათვის დამდაბლებას. მათ არ შეუძლიათ დამშვიდებული გულით მოისმინონ სხვების ქება, განსაკუთრებით თუ ეს სხვები მათი ხელობის ან თანამდებობის არიან, ისინი უფრო მზად არიან აპატიონ კაცს მოუხერხებლობა, საქმეში დამარცხება, მაგრამ არასოდეს არ აპატივებენ საქმის უკეთ გაკეთებას, თუ მათ დაუკითხავად გააკეთეს იგი. ასეთ კაცებს დიდ ბედნიერებად მიაჩნიათ თავიანთ თავი, თუ ჭკვიანი და მტკიცე ხასიათის მექონე პირები დროებით რამეში დაბრკოლდნენ, ან შეცდომაში ჩავარდნენ. „თუ რომ ჭკვიანი კაცები მუდამ შეუშცდარნი დარჩნენ, ამბობს გერბერტი, სულელების საქმე ცუდად იქნებაო“. ეს კია, რომ თუმცა ჭკვიანებს შეუძლიათ სულელებისაგან სწავლა-გამოცდილების შეძენა მათი შეცდომების მორიდებით, სამაგიეროდ სულელები ძლიერ ნაკლებად სარგებლობენ ჭკვიანების მაგალითით. საბრალო და დაბალი ბუნებისაა ის კაცი, რომელიც მუდამ იმას ცდილობს, რომ დიდ საქმეში და დიდი ბუნების პატრონი რაიმე ლაქა, რაიმე მიზეზი გამოჩახოს და ამით სურს თავის გამოჩენა.

მლ. ს. ჭუმბურიძე

ღია წერილი რაჭის მაზრის სამღვდელოების მიმართ.

სულიერნო მამანო და ქრისტეს მიერ საყვარელნო ძმანო! იყო დრო და არც დიდი ხანია მას აქეთ, რაც რაჭის სამრევლოებს უმეტეს ნაწილად უსწავლელნი, უდაბნოებში აღზრდილნი მამანი განაგებდენ. ძველი მამები მუყაითად ეკიდნენ საქმესა და შეძლებისა და ცოდნის გვარად, რიგინადაც ასრულებდენ თავიანთ წმინდა საღმრთო მოვალეობასა. მათი ურთიერთ შორის სათნო, ძმუ-

რი სიყვარული, სამწყსოთა შორის მამა-შვილური განწყობილება, მათი სიმდაბლე, სიმშვიდე, მოთმინება და სხვა მრავალნი კეთილნი თვისებანი, დღესაც აღმოუფხვრელის ასოებით უწერია გულის ფიკარზე რაქის მკვიდრთ და სასოებით იგონებს მათ. მას აქეთ, რაც ძველმა მამებმა ადგილი ახლებს დაუთმეს და მღვდლობის ასპარეზზე ჩვენში ახალგაზდა სემინარიელებმა იწყეს მოღვაწეობა, ჩვენდა სამარცხვინოდ, ხალხის რწმენამაც ფერი იცვალა. „წირვას, ლოცვას, აიაზმას, ნათვლას, გვირგვინის კურთხევას, მიცვალებულის წესის აგებას და სხვა მღვდელ-მოქმედებას, ძველი მამებიც კარგად ასრულებდნენ და მეტს არც ახალი—ნაწავლი მღვდლები რასმე გვიკეთებნაო“. გაიძახის სწავლა-მოძღვრებას მოკლებული სამწყსო რაქისა და მართალიც არის. ჩვენი მდაბიო ხალხის სულიერ მოთხოვნილებას მართო ლიტონი მღვდელ-მოქმედება ვერ აკმაყოფილებს. მას სწყურია სულიერი საზრდო, იგი ითხოვს ჩვენგან სულისა და გულის დამატკობელ სწავლა-მოძღვრებასა და საკითხავებს. ამ შემთხვევაში ჩვენებურ განათლებულ სამღვდლოებას, სამწუხაროდ ხელს უშლის და აფერხებს რაღაც უხილავი ძალა, რომელსაც, თუ თქვენც დამეთანხმებით, სახელად ცოდნა გონების უვარჯიშობა უნდა ეწოდოს. „კაცად კაცადმან ვითარცა მიიღო ნიჭი ეგრეთვე ურთიერთ არს ამსახურებდით მასაო“, ბრძანებს წმ. მოციქული პეტრე (ა. პეტრ. 4—10). მაგრამ, მოგვხსენებთ მამანო, რომ ნიჭსაც ნიჭი ჰქვია და ნიჭის ნახევარსაც. განუვითარებელი ცოდნა-ნიჭი მსგავსია მიწაში დაფლულის ტალანტისა, რომელსაც არ მოაქვს არავითარი სარგებელი. ამიტომ საჭიროა და ფრიალ საჭირო განვავითარებდეთ ჩვენს ცოდნას სხვა-და-სხვა სასარგებლო წიგნებისა და ჟურნალ-გაზეთების კითხვითა. ამგვარის საკითხავებით ჩვენ შევიძენთ საკმაო სწავლა-გამოცდილებას, რომელიც გაგვიადვილებს სიტყვა-მოძღვრების თქმასა და დიდ დახმარებას გავვიწევს სამწყსოთა შორის საკითხავ წიგნაკების გავრცელებაში. დარწმუნებული ვარ, ოუ ყველა არა, უმეტესი ნაწილი ჩვენი სამღვდლოებისა მაინც წაიკითხავდა წარსული წლის გაზეთ „მწყემსი“-ს მე-23—24 №-ში დაბეჭდილს ჩვენი ძვირფასის და ჩვენთვის დიდად გულშემატკივარის, ყოვლად სამღვდლო იმერეთის ეპისკოპოსის ლეონიდის ყოვლად მშვენიერ გან-

კარგულებას. ამ განკარგულებით მათ მეუფებას სურს შემოიღოს თითოეულ მაზრაში სიტყვა-მოძღვრების თქმა, ზნეობრივი და სარწმუნოებრივი საკითხავები და დაარსოს აგრეთვე სამღვდლოებისათვის წიგნთ-საცავები. პატივცემულო რაქის სამღვდლოებაე! რაკი ბედი კარს მოგვდგომია, მოდი ყველამ ვისტუმროთ იგი და გულ-უხვი მასპინძლობაც გაუწიოთ ძვირფას სტუმარსა. თუ გვინდა სამწყსოც მადლიერი დაგვიჩვენს და არც სიმწრით შეძენილი სწავლა გავგიქრეს ქაფურივით, ჩვენც აღფრთოვანებულის სიხარულით მივეგებნეთ და ყოვლის ღონისძიებით ხელი შეუწყოთ ამა ჩვენთვის ფრიალ სასარგებლო საქმის განხორციელებასა, რაშიდაც შეგვეწიოს ღმერთი.

მამაო, ღმერთო, შეგვეწიე!
 ძეო, მოგვიმართე ხელი!
 სულო წმინდავ, მოგვაფინე,
 უხვებით შენი ნათელი!

მღ. მიხეილ გავაშელიშვილი.

წერილი რედაქციისადმი.

მ. რედაქტორო!

ბეჭდვითი საშუალებით ნათქვამის გადამახინჯება და გადასხვაფერება, უკანონოდ მიმაჩნია და ამიტომ უმორჩილესადაა გთხოვ, ამ ჩემს მცირე შენიშვნას ადგილი დაუთმოთ თქვენს პატივცემულს ჟურნალ „მწყემს“-ში.

ამა წლის „მწყემსი“-ს № 1—2-ში, იმერეთის ეპარქიის სამღვდლოების დებუტატთა კრების მემატთანე გვაუწყებს: „დებუტატმა, მ. არტემ ბოჭორიშვილმა განაცხადა, რომ მე მაგალითად, ვდგევარ ისეთ ადგილას, რომ სანამ ბლალოჩინთან მივიდოდე, ორჯელ ჩამოვალ ქუთაისშიო. მათმა მეუფებამ ბრძანა, რომ ეს ნამეტანი გაზვიადებული მიზეზიაო. თქვენი ბინიდან ბლალოჩინის სადგომამდე რაღაც თორმეტი ვერსი არის და ქუთაისამდის კი—60 ვერსიო და როგორ მოვა კაცი ქუთაისში ორჯელო“. აი მე რა მოვასხენე მათ მეუფებას: „ბევრი მრევლი იმდენად დაშორებულია ადგილობრივ ბლალოჩინს, რომ სტაროსტას ქუთაისში ჩამოსვლა ურჩევნია, ბლალოჩინთან მისვლასა-თქო“ და მაგალითად ჩემი

მრევლი მოვიყვანე, საიდგანაც (ყვედრეში) ბლალო-
ჩინის ბინამდე (ჯახუნდერი—სვანეთი) ორმოცდა-
შვიდი ვერსია, რომლის გავლას, გზის უვარგისობისა
გამო, სამოცი ვერსის გავლა სჯობს ქუთაისისაკენ
მომავალი გზა-ტყეცილით. აი ნამდვილი ჩემი სიტყ-
ყვები: „ჩემს სტაროსტას ბლალოჩინთან შესვლას,
ქუთაისში ჩამოსვლა ურჩევნია“-თქო და არა ის, რომ
„სანამ ბლალოჩინთან მივიდოდე, ორჯერ ჩამოვალ
ქუთაისშიო“. მიკვირს რამ აიძულა მ. „დამსწრე“,
რომ ასე გადაუსხვაფერებია სხვისი სიტყვები? *)

მღვ. არტემ ბოჭორიშვილი.

ქუთაისი-გაზეთიშვილი.

გაზეთ „კავკას“-ში დაბეჭდილია შემდეგი ოფი-
ციალური განცხადება:

კვირას, 23 თებერვალს, დილის ათს საათზედ,
გოლოვინის პროსპექტსა, სამხედრო ტაძრისა, მახ-
ლობელი ქუჩებისა და მოედნებისაკენ აუარებელი
ხალხი მოდიოდა. მომეტებული ნაწილი იყვნენ
ფაბრიკებისა და ამიერ კავკასიის რკინის გზის მუ-
შები, ბევრს მათგანს ხელში ეჭირა შინდის მსხვილი
და მძიმე ჯოხები.

განზადებული პოლიცია ნებას არ აძლევდა
შეკრებისას ხალხს, მუშებს, რომელნიც სცდილობ-

დნენ დიდ ჯგუფად შეკრებილიყვნენ და ამიტომ
მათ შეჯგუფება ვერ მოახერხეს უმთავრეს ქუჩაზედ.
მანც 60—70 კაცმა მოინდომეს უთუოდ მოეხდი-
ნათ უწყსოება; მათ დაინახეს ხალხი, რომელიც
მისდევდა მიცვალებულ მემამულის ფალავანდიშვი-
ლის გვამს. მიცვალებული პუშკინის ქუჩიდგან სო-
მეხთა ბაზრისაკენ წაასვენეს; შეგროვილმა 60—70
კაცმა სწრაფად გაიარეს ტერ-ასატუროვის ქარვას-
ლის გვერდით და შეუერთდნენ ხალხს, თან მორ-
თეს „ურას“ ძახილი. ერთმა მანიფესტანტმა ოთხჯერ
გაისროლა რევოლვერი, დანარჩენებმა ცემა დაუწყეს,
ვინც მოხვდათ. ორი აფიცერი, რომელნიც მიცვა-
ლებულს მისდევდნენ, დაჭრილ იქმნენ რამდენგანმე,
უმთავრესად თავში, ერთს მათგანს ტანი გაუფხაქნა
ტყვიამ, რომელიც პალტოში გაჩერდა; მახლობელ
სავადმყოფოში შეუხვიეს მათ ჭრილობანი და ახლა
რჩებიან სამხედრო გოსპიტალში. სასიკეთოდ აფი-
ცერთა ჭრილობანი არ არის საშიშო. ადგილობრივ
მყოფმა პოლიციამ, ყაზახთა დახმარებით, რამდენსამე
წამს მთლად გაჰფანტა მანიფესტანტები. ის რომე-
ლიც რევოლვერს ისროდა, მიუხედავად იმისა, რომ
სხვები სცდილობდნენ მის განთავისუფლებას, დაჭე-
რილ იქმნა სხვებთან ერთად, რომელთაც უწყსოება
მოახდინეს.

* * *

სერბის ერთ გაზეთში მოყვანილია ოსმალეთის
აზრი მაკედონიის რეფორმების გამო:

„რას ითხოვთ ჩვენგან? უკითხავს ოსმალელს;
თქვენ ითხოვთ, რომ მოგეცეს თავისუფლება და
ის უფლებანი, რომლითაც განათლებულ ქვეყნის
შვილები სარგებლობენ? ჩვენ, ოსმალემა, რომ ეს
მოთხოვნა აგისრულოთ, ხომ ჩვენისავე ხელით გა-
მოვიჭრით ყელს! განათლებული და განვითარებული
სერბი თუ ბოლგარელი თავის დღეში არ გახდება
ოსმალელი პატრიოტი; იგი მუდამ იმის ცდაში იქ-
ნება შეუერთდეს თავის განთავისუფლებულ თანა-
მოძმეთ... რაღა მოუვა ოსმალეთს, თუ ეხლა გამაჰ-
მადიანებულ სლავებ შორისაც გაიღვიძებს ეროვ-
ნული გრძობა? მაჰმადიანობა და ოსმალეთი სინო-
ნიმებია; უერთმანეთოდ არსებობა მათ არ შეუძლი-
ათ ევროპაში. წმინდა ოსმალური ელემენტი ეხლა

*) ჩვენ ძლიერ გვაკვირვებს მამა არტემ ბოჭორიშვი-
ლის სიტყვები. ძლიერ კარგად მახსოვს ბოჭორიშვილის
სიტყვები, რომ სანამ ბლალოჩინთან მივიდოდეს (თავის თავ-
ზედ სთქვა, თუ სტაროსტაზე ერთია), ორჯერ ჩავალ (თუ
ჩავა) ქუთაისშიო. თქმა ასე იყო და ეხლაც თითქმის ამასვე
იმეორებს. მაგრამ რამდენად მართალია ეს, ამის გადაწყვეტა
იმისთვის მიგვიწევს, ვინც დაახლოებით იცის მამა ბოჭო-
რიშვილის სტაროსტის დაშორების მანძილი ქუთაისსა და
ბლალოჩინზე. კარგი, ვსთქვათ, რომ ერთი სტაროსტა და
ეკლესია მთელს ეპარქიაში დაშორებულია ბლალოჩინზე,
განა ამით უნდა გადაწყდეს მთელი ეპარქიის—საზოგადო
კითხვა? განა სახეში უნდა იყოს მიღებული ისეთი საბლალო-
ჩინო, სადაც წელიწადში ერთი ფუთი სანთელი ძლივს იყი-
დება? ამისთანა საბლალოჩინო სრულებით სახეში არც კია
მისაღები!.. ზოგიერთებს სწყინთ თავის ნათქვამის გამოქვეყ-
ნება და იმდურებიან! ის არა სჯობს თქმის დროს დაუკვირ-
დეს თავის ნათქვამს?!..

თავსმჯდომარედ მყოფი კრებისა დ. დ. ლამბაშიძე.

აღარ არის—იგი მე-XV-ე საუკუნეში გაჰქრა და რომ გამაჰმადიანებული ქრისტიანები არა, ევროპაში კვალიც აღარ იქნებოდა ოსმალეთისა. ეხლანდელი ოსმალეთი შეჰქმნეს არა სისხლით ერთმა ოსმალემა, არამედ მაჰმადიანებმა, რომელთაც სარწმუნოება ატრთებთ... ამიტომაც არის, რომ ჩვენი არსებობა ევროპის ოსმალეთში მხოლოდ მანამდე შესაძლებელი, სანამ სარწმუნოება გვაერთებს და სანამ ეს სარწმუნოება ჩვენი ეროვნობის გამომხატველი დარჩება. როცა გამაჰმადიანებულ სერბსა ან ბოლგარებში გაიღვიძებს ეროვნული გრძნობა, ოსმალეთი დაიღუპება. ამიტომაც არის, რომ ჩვენ არასოდეს არ დავსთანხმდებით ხალხის განვითარებასა და მის ეროვნულ გათვითცნობიერებას. ეს ხომ ჩვენი სიკვდილი იქნება! როგორ იქცევა ავსტრია ბოსნიასა და ჰერცოგოვინაში, თუმცა ავსტრიას თავი მოაქვს განათლებულ და დაწინაურებულ სახელმწიფოდ. განა ამ სახელმწიფოს მთავრობაც ამ გვარ პოლიტიკას არ მისდევს? იგი უმტკიცებს ხალხს, რომ სარწმუნოება ეროვნებაა, რადგან ეწინია, რომ გამაჰმადიანებული და ქრისტიანი სერბები არ შეერთდნენ! იგი ლალატობს სიმართლეს და სცდილობს დაამტკიცოს, რომ ბოსნიელი, ე. ი. სერბი, სერბი არ არის. ჩვენ, ოსმალეები, არასოდეს არ ვუკრძალავთ ქრისტიან სერბს თავის თავს სერბი უწოდოს, და რაც შეეხება გამაჰმადიანებულებს, საბედნიეროდ, ამათ უდიდეს შეურაცხყოფად მიაჩნიათ, ვინმემ რომ გაოსმალელებული სერბი უწოდოს.

არა, არავითარი რეფორმა არ უნდა შემოიღონ მაკედონიაში, პირიქით, აუცილებელი საჭიროებაა, რომ გდვენონ და დაგამცირონ, რომ მთავრობის მორჩილი გახდეთ. რეფორმების შემოღება ჩვენი ინტერესის წინააღმდეგია“.

* *

გაზ. „Berl Tageb.“-ი თანამშრომელს, გრაფ ლ. ტოლსტოის პირველ წერილის გამო, ტოსკანის პრინცესა ლუიზას შესახებ, მიუმატავს ავტორისათვის წერილით, რომელშიაც თავის გაკვირვებას აცხადებს, —თუმცა გრაფ ტოლსტოის თავის პირველ წერილში სახარების სიტყვები მოჰყავს: „ნუ განიკთხავთ, რამეთუ არა განგიკითხონ თქვენა“—ო, მაგრამ მაინც სასტიკი მსჯავრი დასდო პრინცესა ლუიზას და საზოგადოდ ისეთი აზრი გამოსთქვა, რომელიც ეწინააღმდეგება მის მოძღვრებასაო (გა-

ვისხენოთ, რომ ტოლსტოის პირველი წერილი პასუხი იყო ერთ ამერიკელ ჟურნალისტის მიმართ, რომელმაც საქვეყნოდ განაცხადა, —პრინცესა ლუიზასა და ჟირონის საქციელზედ დიდი გავლენა ჰქონდა გრაფ ლევ ნ. ტოლსტოის მოძღვრებასაო).

გრაფ ტოლსტოიმ აი, რა პასუხი მისცა გაზ. „Berl Tageb.“-ის თანამშრომელს: „მივიღე თქვენი წერილი და ვგონებ, რომ სრულიად მართალი ხართ.

ჩემი პირველი წერილის ისტორია ასე იყო. ვილაც ბ. მორისონმა მომწერა, —გავიგე, რომ თქვენს თხზულებებს დიდი გავლენა ჰქონია პრინცესა ლუიზაზედაო და მეკითხებოდა, —რა აზრისა ბრძანდებით მის საქციელის შესახებო. პასუხი დასწერა ჩემმა ქალმა, რომელსაც მე ვუკარნახე, რადგან შეუძლოდ ვიყავი; განზრახვა მქონდა შემდეგ გადამეთვალიერებინა ჩემი პასუხი და ისე გამეგზავნა; მაგრამ, სამწუხაროდ, მეორე დღით რომ მოვიკითხე, მითხრეს —წერილი უკვე გავგზავნეთო.

რადგან თვით მე არ ვიყავი კმაყოფილი ამ წერილის შინაარსით (რომელიც ბ-ნ მორისონს გაუგზავნე), ვინაიდან მეტად მკვახედ იყო დაწერილი და, მაშასადამე, არ ეთანხმებოდა სახარების მცნებასა, მე (თუმცა არ მოველოდი, რომ ჩემი პასუხი გამოქვეყნებული იქმნებოდა) მაინც შემდეგი წერილი მივსწერე მას:

„ძალიანა მწყინს, რომ ისეთი წერილი მოგწერეთ, რომელშიაც ჩემი აზრი გამოვსთქვი ტოსკანის პრინცესა ლუიზას საქციელის შესახებ. მე არავითარი ზნეობრივი უფლება არა მაქვს ამისა და, როგორც კაცი, რომელსაც განუზრახავს ქრისტეს მაგალითისამებრ ცხოვრება, არ უნდა ჩამეძინა ასეთი საქმე“.

გარდა ამისა, იმავე დღესვე მივსწერე ერთს ჩემ მეგობარს ინგლისს და ვსთხოვე, —იმ შემთხვევაში, თუ ჩემი წერილი მორისონის მიმართ გამოქვეყნებულ იქმნას, ინგლისურ გაზეთებში მოათავსე ჩემი მწუხარება იმ წერილის შინაარსის გამო თქო.

გმადლობთ წერილისათვის და, კიდევ გიმეორებთ, მე, როგორც აღამიანი, რომელსაც განუზრახავს ცხოვრება ქრისტეს მცნებისამებრ, ვგრძნობ, რომ ნება არა მქონდა ჩამექოლა საბრალო მანდილოსანი, და დიდათა ვსწუხვარ ჩემის მკაცრი წერილისა, რომელიც არ ეთანხმება სახარების მოძღვრებას.

მომინდვია თქვენთვის, როგორც გენებოთ, ისე გამოიყენეთ ეს ჩემი წერილი“.

სალონის გრაფ ტოლსტოის გულისთვის, დიდის ინტერესით კითხულობენ ამ ბოლო დროის მის ნაწერებსა და ნათქვამს, არა იმიტომ, რომ ეს ნაწერები და ნათქვამი მართლა ისე შესანიშნავნი იყვნენ; არა, იმიტომ, რომ გრაფ ტოლსტოი სწერს და ამბობს ამას. აიღეთ თუ გინდ ეს წერილი კრონ პრინცესა ლუიზას შესახებ. ამ წერილით მკითხველს უმტკიცებს გრაფ ტოლსტოი, რომ იგი პირველი მიმდევარი არის ქრისტეს სახარებისა. სწორედ ახირებულად სჯის გრაფ ტოლსტოი ამ უკანასკნელ დროს. სახარებას უარს ყოფს, მაგრამ ხან-და-ხან თავის აზრის და შეხედულების დასამტკიცებლად, სახარების სიტყვები მოყავს!

*
**

ახალი საშუალება უსინათლობის წინააღმდეგ.

ბოლო დროს კვლავ დაიწყო ლაპარაკი უსინათლობის წინააღმდეგ საშუალების შესახებ. პროფესორმა პეტერ სტიენსმა გამოიგონა მანქანა, რომლის საშუალებით შეუძლიათ მხედველობა დაიბრუნონ არამც თუ იმათ, ვისაც თვალის სინათლე წაერთვათ, არამედ საგნების დანახვა შეეძლებათ იმათაც, ვინც დაბადებთვე უსინათლონი ყოფილან. როგორც მოგვხსენებთ, თვალები იმ სამსახურს გვიწევენ, რომ ამა თუ იმ სურათს, ოპტიურ (მხედველობის) ნერვების საშუალებით აღბეჭდავენ ტვინში, სადაც, სხვათა შორის, მხედველობის უჯრაა მოთავსებული. თუ კი სურათი რამე შეიძლება თვალების დაუხმარებლად აღბეჭდოთ ტვინში, ბრმას რალა დაუშლის ამნაირადვე დაინახოს ღვთის გაჩენილი ქვეყანა, როგორც ყველა თვალხილულმა.

პროფესორ სტიენსის მანქანა იმ კანონზეა დამყარებული, რა კანონზედაც ტელეფონია დამყარებული, და მისი დანიშნულებაც ის გახლავთ, რომ გადასცეს სინათლე, როგორც ტელეფონის დანიშნულება—ხმის გადაცემა.

ექიმს კახს თვითონ თავის თავზე უცდია ამ საკვირველ მანქანის თვისება. ეს ექიმი შეუყვანიათ სრულიად დაბნელებულ ოთახში და ორივე თვალი მაგრად აუხვევიათ, ასე რომ სინათლე შიგ ვერას გზით ვერ გაატანდა, მხოლოდ ის გაუგონია, როგორ მოუკიდა პროფესორმა სტიენსმა ლამპარს, მაგრამ სინათლე კი არ უნახავს. პროფესორს მან-

ქანა ექიმის საფეთქლებთან რომ მიუტანია, ჯერ ოდნავი სინათლე უგრძენია, მერე ეს სინათლე თანდა-თან გაძლიერებულა; მოკლე ხანში ექიმს შეეძლო თურმე დაეთვალა პროფესორის თითები, ოთახში დადგმული სკამები.

საექიმო მეცნიერების რამდენიმე წარმომადგენელმა სცადა ეს მანქანა და ყველამ მოიწონა. დაწვრილებითი ცნობები ამ მანქანის შესახებ ჯერ არ არის გამოქვეყნებული, მაგრამ, იმედია, ეს დიადი აღმოჩენა არ დაიხანებს მოკლეს ხანში ნუგეში სცეს მრავალთაგან მრავალ უსინათლოს, დაკარგული თვალთა-ხილვა დაუბრუნოს, და ამ რიგად სამარადისო სალოცავად გახდეს ზემოაღნიშნულ მანქანის გამომგონის სახელი.

ახალი ამბები და შენიშვნები.

* * * მსოფლიოს საისტორიო მუზეუმში პროფ. ობერტონმა საინტერესო ლექცია წაკითხა შემდეგის სათაურით: „ამერიკამ გამოიღაშქრა ევროპის წინააღმდეგ“.

ეს გამოქვამება, პროფესორის აზრით, ამერიკის შეერთებულ შტატების შესანიშნავი სამრეწველო განვითარებაა. 1800 წ. შეერთებულ შტატებში 5,308,000 მცხოვრები ითვლებოდა, 1900 წ. კი 75,620,000, ესე იგი ერთი საუკუნის განმავლობაში მცხოვრებთა რიცხვმა ერთი თხუთმეტად იმატა; მრავალი ხალხი გადასახლდა შეერთებულ შტატებში. ინგლისში-კი ამ დროს განმავლობაში მცხოვრებთა რიცხვი 15,345,000-დან მხოლოდ 41,605,000-მდე ავიდა, გერმანიაში კი, 24,833,000-დან 56,356,000-მდე. არც ერთ ქვეყანაში არაა იმდენი რკინის გზები, რამდენიც შეერთებულ შტატებშია. იქ გაუფასოებელი ტელეგრაფის მართულები სიგძით მთელ ქვეყნის ტელეგრაფის მართულების შესამედს წარმოადგენენ. მთელის ქვეყნის ზურის მოსავლის მეხუთედი შეერთებულ შტატებში მოდის. ქვა-ნახშირთა და სხვა-და-სხვა მანუქლებით, შეერთებული შტატები ინგლისზე უფრო მდიდარია. ამერიკელები სხვა ხალხზე უკეთესად იკვებებიან.

უმთავრესი მიზეზი შეერთებულ შტატების ასეთის სწრაფის განვითარებისა სხვადასხვა განათლებაა. რუსეთში ათას მცხოვრებლებზე 21 კაცი იქნის დაბად და საშუალო განათლებას, შეერთებულ შტატებში-კი 230 კაცი;

* * კრომა განათლებულმა ქართველმა, რომელიც ამ დღეებში ჩამოვიდა ჰეტერბურგიდან, გვიამბო, რომ დიდის ურანდლებით მიუღიათ იქ უმთავრესი აზრი „С.-Петрб. Вѣд.“-ში დაბეჭდილის წერილისა სამეგრელოს სკოლებში ქართული ენის სწავლების საჭიროების შესახებ. ჰეტერბურგში სამართლიანად უცნობიათ ამ წერილის უმთავრესი აზრი, რასაც ამტკიცებს სხვათა შორის, ის ცარემოება, რომ თვით „Нов. Вр.“-ს მოყვანილი აქვს ამ წერილის ზოგიერთი ადგილი და ამბობს, რომ წერილის ავტორის აზრი სამართლიანია („ივერია“).

* * გასკეთები იუწყებიან, რომ ოქტის სასამართლომ მიუსჯა კანსტანსკისა, რომელმაც მოიპანა ბრინჯიანტეპი წმ. ისაკის ტაძრიდან, ჩამოერთვას ეფეფე-ლივე უფლებს და გაიგზავნოს ნ წლით კატარღაში.

* * მარტია 9, კვირა საღამოს, ქაშვეთის წმ. გიორგის ეკლესიაში მწუხრი ილოცა ყოვლად უსამღვდელოესმა დამიტრი ალავერდელმა. მწუხრზე გალობდა ბ-ნ მონადირიშვილის მგალობელ ქალვაჟთა გუნდი, რომელმაც სხვა საგალობელთა შორის, ჩინებულად იგალობა ჩვენი ნიჭიერის კომპოზიტორის ანდრია ყარაშვილის ოთხ ხმად შეწყობილი „ჯვარსა შენსა თაყვანსა ვსცემთ“ და „შენ ხარ ვენახი“. პირველი და მეორე ხმა ორთავ საგალობლისა შეუცვლელად არის დატოვებული და ხმა-შეწყობილება, ანუ ჰარმონიზაცია იმდენად მდიდარი და საამური აქვთ, რომ უნებლიედ იპყრობენ ადამიანის ყურადღებას. ვისურვებთ ბ-ნ ანდრია ყარაშვილის მეცადინეობა ქართული გალობის გასაუმჯობესებლად ამით არ დაბოლოებულიყოს.

მწუხრის დასასრულ მამა სიმონ ჯაჯანიძემ მდაბიურად და მარჯვედ განუმარტა მრავლად შეკრებილ მლოცველებს „მეთე მცნების“ ძალი და მნიშვნელობა. ქართული ქადაგება და სასულიერო მკვერმეტყველება რომ აღორძინდეს და ღვთის სიტყვას, საჯაროდ საქადაგებელს, მადლი და შნო დაჰყვეს, ყოვლის უწინარეს საჭიროა, ბეჯითად შეისწავლონ ქართული საღმრთო წერილი, ქართული ღვთის მეტყველება, რომლის სიმდიდრეს მტერიც კი დაამოწმებს, ქართველნი მქადაგებელნი ამბროსი ნეკრესელი, ანტონი ჭყონდიდელი, გაბრიელ ქუთათელი და სხვანი, განსაკუთრებით ხერხი და ღონე სიტყვის განმარტებისა, რომელიც სჩვევია ანტონ ჭყონდიდელსა. („ივერია“)

სწავლა და მეცნიერება ქრისტიანობრივ სარწმუნოებასა და კეთილცნეობაზე.

მ ო ძ ლ ვ რ ე ბ ა,

თქმული რუსულად სასულიერო სასწავლებლის მოწაფეთა წინ, წ. დავით ადმაშენებლის დღეს.

სახელითა მამისათა, და ძისათა, და წმიდისა სულისათა.

ჩვენ შევასრულეთ, ძვირფასო ყრმანო, საღმრთო წირვა და სავედრებელი პარაკლისი სახსენებლად და საღიღებლად წ. დავით აღმაშენებლისა. უეჭველია, გაგონილი გექნებათ თქვენი აღმზრდელებისაგან და გეცოდინებათ, რომ ხსენებული წმიდა იყო მეფე საქართველოსი. იგი სცხოვრობდა შორეულ დროს,—რვაასი წლით უწინარეს ჩვენსა. ადვილი და სასუბუქო როდია, სულიერო შვილებო, სავედრებით, ცხოველად და ნათლად გათვალისწინება იმ სატირალი მდგომარეობისა, იმ განადგურებისა და მიწასთან გასწორებისა, რომელშიაც იმყოფებოდა ჩვენი სამშობლო დავით აღმაშენებელის ტახტზედ ასვლის დროს.

ეხლა სულ პატარა ბავშვებსაც გაგონილი აქვთ თურქების სახელი და ბევრმა თქვენგანმა იცის, რა თვისების ხალხია იგი. ასე არ იყო ძველად, დავით აღმაშენებლის წინათ ნაკლებად იცნობდა ვინმე თურქებს, ისინი მხოლოდ მაშინ გამოჩნდნ ისტორიაში და თავიანთი ვერაგობით, გაუკითხაობით და ბარბაროსობით შიშისა და ძრწოლის ზარსა ჰსცემდნ ყველას. მათ დაიბყრეს საქართველოს მეზობელი სახელმწიფონი, სისწრაფით უახლოვდებოდნ ჩვენი ქვეყნის საზღვრებს და, ბოლოს, დავით აღმაშენებლის მამის დროს საშინელი გრიგალივით გადუარეს მას, გაღეწეს და ამოაგდეს

ძირიანად ყველაფერი, რაც კი რამ შეხვდათ გზაზედ, დაწვეს, დაანგრის და მიწასთან გაასწორეს სოფლები და ქალაქები, ამოაგდეს, გაატიალეს და მთლად გაგალეს ყანები და მინდვრები, გაჩხეს და განადგურეს ვენახები, გაუღიტეს და მუსრი გააღლეს მცხოვრებლებს, რომლებმაც ვერ მოასწრეს შორეულ მთებში გახიზვნა, ან შეუვლ ციხე-კოშკებში ჩაკეტვა. აღვიღად წარმოიდგენთ, რა ძნელი მოსაწინებელი იქნებოდა ამ გახიზნულების მდგომარეობა, რა გაუნელებელ ცეცხლს უნდა ეტრიალა მუდამ დღე მათ გულში იმ აზრის წარმოდგენაზედ, რომ იქ, ბარშა, მტერი ანგრევდა, იკლებდა და შეურაცხებას აყენებდა მათ სალოცავებს, რომ ბინძური ხელი ურწმუნოსი ჰბღალავდა მამაბაბათა სამარეს და მათ კუბოს ფიცარს. ტრემლი, — ეს გულის საკირის გამანელებელი ცვარი, — ესეც კი ამოეშრიტა და დაეკარვა მათ. ტანჯული ხელების ზე აპყრობა და გულით, სიტყვების წარმოუთქმელად, მხურვალე ვედრება ღვთისა, რომ მოხედოს განწირულთა, — აი რაღა დარჩენოდათ ამ საცოდავებს საღსრად და რა მიჰნდათ ერთად-ერთ ფარ-ხმალად ამ საშინელ გაჭირვებაში!

მაგრამ მოიგონეთ, საყვარელო, რომ ღმერთმა არ იცის მის მავედრებელთა სრულებით გაწირვა და სამუდამოდ დავიწყება. გაიხსენეთ, რამდენჯერ ყოფილან ამგვარსავე გაჭირვებაში, ამისთანა განსაცდელში ებრაელები და, როდესაც გულით შევედრებიან უფალს, დაუყოვნებლივ მოვლინებიან მისგან მტრის შემმუსტრველნი მძლავრნი, გონიერნი და სიმართლით აღვსილნი კაცნი. ასევე შეიბრალა და შეიწყალა ყოველად მოწყალე უფალმა განწირულებასი მყოფი ქართველები და თურქთაგან ანუ ძველებურად სარკინოზთაგან*) გამომხსნელად აღუდგინა მათ ღვთის მშოსავი, აღვსილი სიმძლავრით და აღჭურვილი ნათელ-მოსილი გონებით მეფე დავითი.

მე არ შეგაწუხებთ და არ დავიღლით ყურადღებას ამ მეფის ცხოვრების დაწვრილებითი აღწერით. აღვნიშნავ მოკლედ, რომ ტახტზე ასვლისავე

*) დავითის ტროპარში სარკინოზთა მაგივრად შეცდომით დაბეჭდილია „სარკეთა“ და ჩვენი საბრალო მედავითნეიც ასე კითხულობენ, თითქოს ჩვენი სახის მაჩვენებელი იარაღი დამეტვიროს წ. დავითს და ეს ეთვლებოდა მას სახსენებელ საქმედ და გმირობად!

უმალ მეფემ მიმართა გახიზნულ ხალხს გულითადი თხოვნით და მამობრივი ხვეწნით, რომ გამოსულიყო სამალავებიდან, დაჰბრუნებოდა თავის გაცივებულ კერას, ხელი მოეკიდა მტრისგან განადგურებული მამულისათვის და ღვთის სახელის ხსენებით შესდგომოდა ვაჟ-კაცურ ცხოვრებას. გმირული ხმა მეფისა ღრმად ჩასწვდა ხალხის გულს, გაუღვიძა მას მხნეობა, შთაჰპერა გულადობა და ხალხმაცნელ-ნელა იწყო მთა-ღრედან გამოსვლა, გახიზნულები დაუბრუნდნ გაოხრებულ ოჯახებს, ხელი მოჰკიდეს კვლავ გუთანს და შრომა-მხნეობის მოძრაობა-ხმაურობით გამოაღვიძეს უდაბნოდ ქცეული მიდამო. ღმერთმა ხელი მოუშართა მეფეს და ჩქარა სრულებით გადაევა თავის სამფლობელოდან სარკინოზნი, ამის შემდეგ ალაგმა და დაამშვიდა შინაური მტრები, შემოიერთა ქართლი, კახეთი, იმერეთი და აფხაზეთი, განსდევნა და განკვეთა თანამდებობიდან უღირსნი მღვდელთ-მთავარნი და ხუცესნი, განაახლა, განამშვენა და აღადგინა დანგრეული ტაძრები, აღაშენა იმისთანა დიდებულნი ძეგლნი, როგორც არის გელათის ტაძარი, დაარსა ეკლესიებთან დაბალი, საშუალო და მაღალი სასწავლებელნი, მოიწვია ყოველი მხრიდან სწავლულნი და ბრძენნი ხალხში მეცნიერების მოსაფენად, ალაგო სიმრავლით გლახაკათვის სასტუმრონი და საავადმყოფონი, ერთი სიტყვით, განაძლიერა, აღამალა, აღაყვავა და იმ გვარად დააყენა სამეფო ამ ღვთის ცხოვრებულმა მეფემ, რომ თვითეული ქართველი უშიშრად და ღალად განისვენებდა „ქვეშე ვენახსა თვისსა და ქვეშე კერძო ღვდვისა თვისისა“.

აი რის გამო უწოდა დავითს მადრიელმა ჩამომავლობამ აღმაშენებელი! აი რის გულისთვის შერაცხა იგი დავალებულმა ეკლესიამ წმიდათა შორის! ან კი როგორ შეიძლებოდა არ აღეარებინათ სიცოცხლეშივე წმიდად ის, რომლის სიცოცხლესაც ყველასთვის ცხადად და მისახვედრად ინახავდა მარჯვენე ღვთისა. ერთხელ მტრებმა შიგ გულში სტყორცნეს დავითს ისარი, მაგრამ არ გასწირა უფალმა სათნო მონა თვისი და არა ევნო რა მას, რადგანაც ისარი მოხვდა მაცხოვრის ოქროს ხატს, რომელსაც დავითი არას დროს არ იშორებდა მკერდიდან. ერთხელ კიდევ წ. მეფე გადმოვარდა გელათის ტაძრის მაღალი კედლიდან

და კაცობრივი ანგარიშის მიხედვით რომ მტვრად უნდა ქცეულიყო, თითქმის არც კი რამ უტკენია...

სახელი და საუკუნო პატივი მათ, ვინც თქვენ სასწავლებელთან დააწესეს ღარიბ მოსწავლეთა დამხმარებელი ძმობა ამ ღ. მეფის სახელობაზედ და მით დიდებული სახელი მეფე აღმაშენებლისა უფრო დაუვიწყარი და განუშორებელი გახადეს თქვენი გონება-გულისათვის. იცოდეთ, მეგობრებო, რომ თქვენ დაკავშირებულნი ხართ წ. დავით აღმაშენებელთან იმ მეცნიერების მხრით, რომელსაც იძინთ ამ სასწავლებელში, თქვენ გაახლოვებთ დავითის წმინდა სულთან შესწავლა და შეთვისება ღვთის სიტყვისა, რომლითაც იწვრილდა ხსენებული წმინდა გონებას ყოველ მარჯვე წამს და რომელ სწავლასაც ჰსთვლიდა ყოველ სწავლაზე უძვირფასესად. მის ხელს არ შორდებოდა საღმრთო წერილის წიგნი, თუ კი მოკლილი იყო სამეფო საქმეებისაგან. მისი ცხოვრება აღნიშნავს, რომ ერთი წლის განმავლობაში დავითს წაუკითხავს სამოციქულო ოც-და-ოთხჯერ. „ესოდენ შეიყვარა (დავითმა) და შეითვისნა საღმრთო წერილის წიგნებო, კვითხულობთ ამავე ცხოვრებაში, რომელ ჰსთქვამდა თუ მათ შინა ცხოველ არს და მათ შინა იძვრის. იგინი იყვნეს მისსა საზრდელ ყოველთა გემოვან და სასამელ ტკბილ და საწადელ, იგინი შვება და განცხრომა, საწვრთელ და სარგებელ ღღე და ღამე“... წიგნების კითხვას ვერ სთმობდა მოგზაურობისა და ნადირობის დროსაც კი, წიგნებს იმძღვანებდა წინ აქლემებით და ჯორებით ლაშქრობისათვის გამოწყობის დროს! აჰა, თქვენთვის აღმაფრთოვანებელი, გამამხნევებელი და ბეჯითობის შემძენი დიდებული მაგალითი. იქონიეთ იგი განუშორებელ მნათობად გონებრივი თვალის მხედველობის წინ, შეიყვარეთ ეკლესიური განათლება, გულით შეითვისეთ ღვთის სიტყვა, შრომა-მეცადინეობაში ხედავდეთ ბედნიერება-სიამოვნებას, უფრთხოდეთ, როგორც სენს, სიზარმაცეს, ბეჯითად იკითხეთ სასარგებლო წიგნები და გწამდეთ, რომ ამითი დაიმსახურებთ წ. დავითის მფარველობას.

წმიდაო კეთილ-მსახურო მეფეო დავით! მოხედე მოსიყვარულე გულით სულიერთა ძეთა ამათ შერთა და შენი მხურვალე მეოხებით წინაშე ღვთისა გამოუთხოვე მათ მამისაგან ნათლისა სული სიბრძნისა და გულის ხმის ყოფისა, სული მეცნიერებისა და ღვთის მსახურებისა, სული შიშისა ღვთისა. ამინ!

ქვისკაზხის ლეონიდი.

მოკლე მოძღვრება მრევლის ძღვედლისა ეკლესიის წმ. სანთლის ხმარების შესახებ.

ყოველი მართლ მორწმუნე ადამიანი შედის რა ეკლესიაში სალოცავად, ჩვეულებისამებრ სჯულისა, ჰყიდულობს წმინდა სანთელს და ანთებს ხატების წინ. ქრისტიანეთა ასეთი კანონიერი ჩვეულება მართლაც რომ დიდად საქები და მოსაწონარი არის ღვთისა და კაცის წინაშე. ეკლესიის წმინდა სანთელი არის ჩვენი ღვთისადმი შესაწირავი წმინდა ძღვენი და წინდი ჩვენი სულიერის სიწმინდისა. როგორც წმინდა სანთელი ნათლად და წყნარად იწვის ხატის წინ, ისე ნათლად და წყნარად უნდა იყოს განმზადებული ჩვენი სული ღვთისა და მოყვისადმი წმინდი სიყვარულითა. ასეთივე წმინდა უნდა იყოს ღვთის წინაშე ჩვენი სული და სარწმუნოება. მაშასადამე, როგორც ღვთის შესაწირავს, სანთელსაც ყოველთვის წმინდას უნდა ვანთებდეთ ეკლესიაში.

სამწუხაროდ, მე, თქვენს სულიერ მამას და მოძღვარს შენიშნული მაქვს, რომ ბევრს თქვენგანს შემოაქვს ეკლესიაში გაიძვერა ვაჭრებისაგან ნასყიდი ყალბი სანთელი და ანთებენ ხატების წინ. ძმანო, ეკლესიისადმი ასეთი გულ-გრილობა და უმართებულო საქციელი არ შეშვენის ქრისტიან კაცსა და ღვთის წინაშეც დიდი ცოდვა არის სანთელი, რომელსაც თქვენ ჰყიდულობთ ღუქნებში და შემოგაქვთ ეკლესიაში ხატების წინ ასანთებად,

არ არის წმინდა. იგი შეზავებულია მრავალგვარის უწმინდური ნივთიერებითა, რომლის ბოლი, ჭვარტლი და სიმურაღე, რყენის და ბლაღავს ეკკლესიის სიწმინდესა. ასეთს უწმინდურ ძღვენს ისე არ შეიწირავს ჩვენგან ღმერთი, როგორც არ შეიწირა მან უწმინდურის გულით შეწირული მსხვერპლი კაინისა. ამიტომ საჭირო არის და ურიად სასარგებლო, რომ ყოველთვის ეკკლესიაში ჰყიდულობდეთ სანთელსა. შეიძლება სთქვათ: „რა უყოთ, ეკკლესიაში ძვირად ფასობს სანთელი და ღუქნებში იაფადაო“. მაგრამ რა გამოვიდა? ნუ თუ არ იცით ძმანო, რომ ყოველი მცირე ღირსების საქონელი იაფ ფასად ისყიდება? ღუქნებში ნასყიდი სანთელი ისე არ შეედრება ეკკლესიის სანთელს სიწმინდით და ღირსებით, როგორც წყალი ღვინოსა და ძმარი შარბათსა. ამას გარდა ეკკლესიის წმინდა სანთელი არის ერთადერთი სახსარი და საშუალება ეკკლესიის არსებობისა. სანთლის ნათესურით ეძინება ეკკლესიას ყოველგვარი საჭირო ნივთები და სამკაულობა. ყველა ზემოთქმულის შემდგომ სრული იმედია, აღარ ასარგებლებთ ვაიძვერა ყალბი სანთლის მოვაჭრეთა და ჯგროვან ყურადღებას მიაქცევთ წმ. დედა ეკკლესიის სარგებლობასა, რომელიც დაბადებიდგან სიკვდილამდე და სიკვდილის შემდგომაც, მარად ჩვენი მზრუნველი, მარად ჩვენი პატრონი და მოწყალე არის.

თუ რომ დღემდის უკოდინარობით ან დაუღვენელობით ჰყიდულობდით ყალბ სანთელს გარეშე ეკკლესიისა, დღეის შემდგომ მაინც მოსპევით ასეთი ცუდი და ღვთის საწყენი ჩვეულება. ყოველთვის ეკკლესიაში იყიდიდდეთ წმ. სანთელსა. სანთელს თქვენ მიერ სყიდულს და აღნთებულს ხატის წინ ღმერთი კეთილად შეიწირავს, ხოლო ფული დაეხმარება თქვენივე ეკკლესიის განმშვენებასა, რომელიც გამოითხოვს თქვენთვის ღვთისაგან შენდობასა და მოტევებასა ცოდვათასა, რაიცა მოგანიჭოთ ღმერთმა. ამინ.

მღ. მიხეილ გავაშელიშვილი.

სახელომძღვანელო, საყურადღებო, საჭირო და სასარგებლო ცნობათა განყოფილება.

საეჭვო ცითხვების განმარტება.

კით. ორი მედავითნე მსახურებს ერთ ეკკლესიაზედ, რომელნიც იღებენ მღვდლისაგან შემოსავალს. თავიანთი ხვედრი კლასის ფული, რომელიც ხდება კრებულს კომლზედ ხუთი შაური, რაიცა შეხვდებათ მედავითნეებს, როგორც შემოსავლისაგან იღებენ ნაწილს, ისე ორივემ უნდა გადიხადოს თუ მარტო პირველმა ორივეს ნაწილი?

მიგ. რასაკვირველია ორივე მედავითნემ უნდა გადიხადოს იმ წესით, რამდენსაც იღებენ შემოსავლიდან.

კით. ორი მედავითნე მსახურებს ერთ ეკკლესიაზედ, ერთი მათგანი მრევლის სკოლის მასწავლებლად არის დანიშნული და იღებს ჯამაგირს როგორც მოსწავლე ბავშვებისაგან, ისე მთავრობისაგან, რომელსაც არა აქვს დრო მრევლში იმსახუროს. მეორე მედავითნე კი ყოველ მღვდელ-მოქმედების შესრულებაზე ესწრება. მრევლშიდ შემოსული საჩუქარი მარტო მღვდელმა და ამ მედავითნემ უნდა გაიყოს, თუ მასწავლებელ მედავითნესაც ერგება?

მიგ. არსებული კანონით, მასწავლებელ მთავარი კანონს და მედავითნესაც ერგება. მასწავლებელს იმდენი ჯამაგირი არა აქვს, რომ მარტო მით დაკმაყოფილდეს.

კით. ნება აქვს თუ არა მღვდელს, რომ იქონიოს თოფი ან რევოლვერი და მტერთა თავზე დაცემის დროს დაიცვას მით თავი? დაისჯება თუ არა მღვდელი ავაზაკთა თავზედ დაცემის დროს რომ თოფით ან რევოლვერით შემოაკვდეს ვინმე ავაზაკთაგანი და რით დაისჯება იგი?

მიგ. ისეთი კანონი, რომლითაც ქონება თოფისა ან სხვა მსგავსთა იარაღთა თავის თავის და

სხვის დასაცავად რომ აღკრძალული იყოს, არც სამოქალაქო და არც სასულიერო უწყებაში არ მოიძებნება. ამისათვის მღვდელს რომ ავაზაკი შემოაკვდეს ხელში თავის დაცვის დროს, მას არც სამოქალაქო და არც საეკლესიო კანონი არა სჯის. გარნა წმიდა გრიგორი ნოსელის მეხუთე კანონით, უეცარი კაცის მკვლელობა შეიბღალება უწმიდური საქმითა და მემრუშეთა თანა მონანება უნდა დაედვას და ამ მონანებით კი სამღვდლო პირს აღეკრძალება მღვდლობა საუკუნოდ. როგორც ცნობილია, უწმიდესი სინოდი ამისთანა შემთხვევაში მკაცრად ექცევა დამნაშავეთა და არავითარს შემთხვევაში ამას არავის არ აპატივებს. ამნაირი მოსახრებით გამოიკა უქაზი უწმიდესი სინოდისაგან 1886 წელში 15 დეკემბერს, № 22, რომლის ძალით ყველა სასულიერო სასწავლებლის მოწაფე, რომელსაც თოფი ან რევოლვერი აღმოუჩნდება, უთუოდ გამოირიცხულ უნდა იქნეს სასწავლებლიდან.

კით. რით დაისჯება მღვდელი, რომელიც ბანქოზე თამაშობს ფულის მოგებისათვის?

მივ. მოციქულთა 41 კანონი უქადის სამღვდლო პირს, რომელიც თავს არ დაანებებს ბანქოს თამაშს მღვდლობისაგან გაკვეთას. მართალია ამ კანონს სახეში აქვს ძვლით თამაშობა (ნარდი), რომელიც გავრცელებული იყო მოციქულების დროს, მაგრამ არ არის საფუძველი, რომ ბანქოზე თამაშობისათვისაც ამ კანონით არ მოექცენ სამღვდლო პირს, რომელიც ივიწყებს თავის დანიშნულებას და იწყებს ამისთანა სამარცხვინო მოქმედებას, როგორც არის მღვდლის ხარისხისათვის ბანქოს თამაშობა. ექვს გარეშეა, რომ ამავე სასჯელს დაადებდენ მოციქულები, რომ ეს უბედური დროს გასატარებელი, უსაქმობის და კაცთა ბიწიერების მოქმედება ყოფილიყო იმ დროში... დღევანდელ სამღვდლოებას ძლიერ ამდაბლებს საზოგადოების თვალში თუთუნის წევა და ბანქოს თამაში, გარნა მოციქულთა კანონი უმეტესად ექადის...

რედაქციის პასუხი.

მ. ნ. მ—ქს. თქვენი სტატია არ დაბეჭდილა, რადგან თქვენ ძლიერ მოტყუებული იყავით. თქვენ მოტყუვდით, მაგრამ მოგეტყვებათ გამოუცდელიობისა გამო...

მამა ბ. ღ—ქს. როგორც აღვლი გვექმნება დაბეჭდავთ. რედაქციის განმარტებას თუ თან ახლავს მართებლობის ოფიციალური განკარგულების განცხადება, რასაკვირველია, ოფიციალური ხასიათი ექნება...

ზოგიერთ ხელის მომწ. ჩვენ ნამდვილად ვიცით, რომ ჟურნალი გეგზავნებათ, მაგრამ ალბათ სადგურებზე გეკარგებათ. ყველას უნდა ყავდეს ვინმე მიჩენილი, რომ სადგურის უფროსმა ჟურნალ-გაზეთი მიღებისათანავე გარდაცეს დანიშნულ პირს. სამწუხაროა, რომ ზოგიერთი სადგურის უფროსები სრულებით არ აქცევენ ყურადღებას, რომ ხელისმომწერლებს გაზეთები არ დაეკარგოს.

მღ. ა. შ—ქს. დედათა მონასტერი ერთია და მეორე სავანე. პირველში მიიღებენ, თუ თავისუფალი ალაგია უხარჯოთ; მეორეში კი თუთხმეტ თუმანს სთხოვენ პირველ შესვლაზე და შემდეგ რამდენიმე წელიწადს თავის ხარჯი უნდა იქონიოს. მონასტრის და სავანის წინამძღვრებს უნდა მიმართოს მთხოვნელმა. თხოვნას გერბის მარკა არ უნდა.

მღ. ან. ც—ქს. თქვენ იხელმძღვანელო კონსისტორიის წესდებულებით და სტაროსტების ინსტრუქციით. თქვენგან მოთხოვნილი ჩვეულებანი, კანონს გარეშე მოქმედება არის.

რედაქტორ-გამომცემელი დეკ. ღ. ლამბაშიძე. Редакторъ-Издатель П. Д. Гамбашидзе. Дозволено цензурою Архимандритъ Георгій 15 марта 1903 г.

Типог. редакціи журн. „Пастыръ“ (П. Д. Гамбашидзе) въ Квирилахъ въ собст. домѣ.